

POSLOVNO (VSEBINSKO) POROČILO ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV SLOVENIJE ZA LETO 2024

Splošni podatki o delovanju od 01.01.2024 do 31.12.2024

Organizacija: ZKD Slovenije, Štefanova 5, 1000 Ljubljana

Zastopnica, odgovorna za poslovanje v letu 2024: Maja Jerman Bratec, predsednica

Glavna tajnica (sekretarka): Larisa Marjanovič

Predsednik nadzornega odbora: mag. Jože Osterman

Uvod (splošni del)

Zveza kulturnih društev Slovenije (v nadaljevanju ZKDS) je zveza mestnih, občinskih in področnih zvez kulturnih društev, ki delujejo na območju Slovenije in s tem krovna društvena (civilnodružbena nevladna) organizacija na področju ljubiteljske kulture. ZKDS je naslednica Zveze kulturnih organizacij Slovenije, ki je do druge polovice leta 1996 praktično v celoti zastopala interese ter skrbela za razvoj ljubiteljske kulture v državi. Tega leta se je na osnovi tedaj sprejetega Zakona o javnem skladu za ljubiteljsko kulturo večina materialnih sredstev in večji del nalog tedanje ZKOS prenesla na Javni sklad za kulturne dejavnosti. V decembru 1997 se je tedanja ZKOS tudi preimenovala v Zvezo kulturnih društev Slovenije.

Veljavna zakonodaja (ZUJIK) sicer v dokaj skromnih določbah, ki govorijo o organiziranosti kulturnih društev, vsakršno vertikalno ali horizontalno organiziranje društev prepušča svobodnemu dogovarjanju članic in članov, tako da je Zveza s svojimi aktivnostmi in delovanju v celoti prepuščena interpretaciji njenega statusa sprotim odločevalcem pri denimo javnih razpisih, morebitnih administrativnih oz. upravnih postopkih in podobno. Svojo avtoriteto si zato lahko pridobiva le z dobrim in poštenim delom, pri čemer je spoštovanje etičnih standardov in osebne integritete vseh, ki v njej delujejo, bistvenega pomena. V tem se ne razlikuje od statusa drugih (krovnih) organizacij na različnih področjih družbenega delovanja. Spremenjen status je sicer pomembno zmanjšal praktično (operativno) vlogo Zveze v delovanju ljubiteljske kulture, vendar vsaj do leta 2021 zaupno in produktivno razmerje med Zvezo in JSKD ni bilo ogroženo. Oba deležnika sta leta 2012 podpisala tudi partnerski sporazum o sodelovanju.

Potrebno je poudariti, da je ZKDS v veliki meri močna in vplivna predvsem v primerih, ko dobro deluje tudi mreža njenega članstva. Tu pa je vse od leta 1991 in opredelitve nalog lokalne samouprave prihajalo do nemajhnih težav, zaradi katerih je v približno tretjini slovenskih občin ugasnilo delovanje zvez kulturnih društev. S sprejetjem Zakona o JSKD je bila sicer ohranjena mreža ljubiteljskih kulturnih dejavnosti na celotnem območju države, vendar se mreža kulturnih zvez ni več obnovila, marveč se je še nekoliko zmanjšala. Ocenjujemo, da danes dobro in aktivno deluje približno 30 mestnih in občinskih zvez

kulturnih društev ter 3 področne zveze, torej približno dobra polovica njenega formalnega članstva. ZKDS je bilo z odločbo Ministrstva za kulturo priznано delovanje v javnem interesu, tak status pa je Zveza ohranila tudi po uzakonitvi Zakona o nevladnih organizacijah.

Poglavitne značilnosti poslovanja ZKDS v letu 2024

Za pogoje delovanja v letu 2024 moramo ugotoviti, da so bili slabši kot leto poprej, saj smo za prijavljeno dejavnost oz. projekte s strani JSKD kot (so)financerja naših temeljnih dejavnosti dobili za cca. 20% manj sredstev kot leto poprej, tak trend pa se vleče že od leta 2022 naprej. Za primerjavo: dotacija JSKD je v letu 2021 znašala 13.640 evrov, leta 2022 11.976 (brez namenskega financiranja raziskave o zdravju in počutju, ki je znašala 14.800 evrov), v letu 2023 9.183 evrov in lani 6.850 evrov. Zveza se je za ohranitev vsaj minimalnega materialnega okvirja morala »reševati« z izvedbo projektov, ki niso tesneje povezani z njeno temeljno dejavnostjo, kar je zahtevalo kar nekaj dodatnih naporov. Taka rešitev ni sistemska in Zvezo spreminja v nekakšnega posrednika, kar po svoji naravi ni. Velja pa dodati, da je bila vrednost razpisa JSKD PRO-24, ki je glavni vir za financiranje Zveze, v celoti precej manjša kot leto poprej (v letu 2023 395.000 evrov, v letu 2024 258.000 evrov). V letu 2024 je bil izdatno podprt projekt »Srečanje krovnih zvez slovenskih kulturnih društev/organizacij iz matice in sosednjih držav« s strani Urada RS za zamejce in Slovence po svetu, kar je vendarle olajšalo izvedbo in poslovanje zveze. Vendar je potrebno poudariti, da se je finančni položaj Zveze lani še naprej slabšal, na kar smo opozarjali že vsa leta od 2022 naprej.

Glavna dejavnost, torej skrb za obstoj oz. ohranjanje mreže zvez in njihovih društev, aktivno zagovorništvo in intenzivnejše vključevanje v razpravo o nadaljnjem razvoju ljubiteljske kulture in kulture nasploh ter njeno sposobnost spremljanja položaja zvez in kulturnih društev na vseh območjih države, je bila torej izrazito omejena, kar je močno vplivalo na dinamiko našega dela. Drug, nič manj pomemben faktor je dejstvo, da so bili rezultati projektnega razpisa znani šele konec junija, kar pomeni, da je za izvedbo dveh projektov (ki nista del kontinuiranega delovanja Zveze) preostalo le še 5 mesecev. Nadaljevale so se težave v komuniciranju z JSKD, kar je vse večji problem za naše delo in velikanski odklon od oblikovanja vsaj nekaterih skupnih programov, ki ga predvideva v letu 2012 podpisani partnerski dogovor.

Posebni del: izvedba nalog in projektov ZKDS v letu 2022

Na področju rednega delovanja Zveze, ki obsega zlasti vzdrževanje in krepitev mreže zvez kulturnih organizacij, redno delovanje organov ZKDS in sprotno odzivanje na oblikovanje kulturne politike, ki zadeva ljubiteljsko kulturo, je lani vendarle teklo razmeroma normalno. Organizirali smo 3 redne in tri izredne seje predsedstva in redno letno sejo konference Zveze, na katerih smo se odzvali na vse najpomembnejše izzive tekoče kulturne politike. Večina sej predsedstva je potekala na digitalni platformi, saj razpoložljiva sredstva niso dovoljevala plačila stroškov udeležencev (potnine). Prihranki te vrste so problematični, saj je medsebojno poznavanje in komuniciranje članov predsedstva »v živo« pomemben element dobrega delovanja.

Aktivno smo se vključevali v problematiko delovanja Zveze slovenskih godb ter Zveze kulturnih društev Lendava.

V ospredje lanskega dela lahko postavimo dva pomembna procesa pripravljanja nove kulturne politike, kjer smo sodelovali: sodelovanje v pripravi Resolucije o nacionalnem programu kulture 2024- 31, kjer smo oblikovali precej obsežne pripombe, ki so bile večinoma sprejete. V resoluciji je obveljala opredelitev ljubiteljske kulturne dejavnosti, ki jo je pripravila Zveza, upamo pa, da bodo upoštevane tudi pripombe k načrtu akcijskega programa 2025- 29, ki bodo operativno zavezovale ministrstvo. Drug proces oz. kulturnopolitična akcija je bila realizacija srečanja zvez kulturnih društev in krovnih zvez Slovencev iz sosednjih držav v Novi Gorici konec novembra 2024, ki je naletelo na dober odmev in zahvale s stran organizacij v zamejstvu. Ob ugledni udeležbi predsednikov 7 kulturnih in krovnih zvez ter dveh državnih sekretarjev je Zveza pripravila končna stališča in predlog ukrepov, ki jih je v začetku februarja obravnaval tudi pristojni parlamentarni odbor Državnega zbora, rezultat tega pa bo ustanovitev koordinacije zamejskih organizacij in organizacij v matični državi, podobno kot se je to že zgodilo na področju športa in deloma gospodarstva.

Spletna stran ZKD Slovenije je delovala z običajno dinamiko: v poprečju 4 mesečne objave, oz. pokritje vseh informacij, pomembnih za ljubiteljsko kulturo.

Revijo Primus je v aprilu zapustila dotedanja glavna urednica, začasno pa je urednikovanje prevzel Jože Osterman. Žal je lani Primus deloval pod pritiskom najslabše finančne podpore vse od njegovega začetka v letu 2016, kar je pustilo sledi pri njegovem izhajanju. Zaradi slabih finančnih osnov smo zaenkrat opustili tudi ambicijo po sestavi širšega uredniškega odbora, saj za stroške uredništva ni bilo mogoče odvojiti niti evra. Vsebinsko se je Primus nekoliko spremenil: namesto številnih kratkih informacij o dogajanju v kulturi so v ospredje prišle objave, ki so skoraj v celoti zadevale ljubiteljsko kulturo. Reportaže in poročila o najpomembnejših državnih ljubiteljskih srečanjih, dobro izvedenih razstavah in drugih dogajanjih, več pa je bilo tudi problemskih člankov o različnih dogajanjih, pa tudi kulturni politiki na področju ljubiteljstva. Veliko tega so brez plačila napisali člani predsedstva in organizatorji kulturnih dogodkov sami, nekaj pa tudi naši stalni sodelavci, ki že dlje pišejo za Primus.

Izvedena sta bila tudi dva posebna projekta, ki ju je financiral JSKD. Raziskava pod naslovom **PRIMORSKA POJE / Repertoarne sheme skozi čas**, ki jo je opravila prof. Metka Sulič, je objavljena na spletni strani ZKDS in se naj bi letos nadaljevala z dodatno analizo vsebinskega dogajanja te pomembne prireditve ter izdajo publikacije. Druga dva projekta, Inovativni likovni svet (izvedla ga je Petra Paravan) ter predavanje z naslovom Literarni vsakdan v izvedbi Sabine Volk Simčič in pesnice Alje Furlan, ki obravnava delovanje bralnih klubov na Gorškem, sta bila izobraževalne narave. Obe predavanji sta bili organizirani v Novi Gorici.

Žal zavoljo poznega zaključka razpisa Pro 25 nismo organizirali okrogle mize ob Tednu (meseču) ljubiteljske kulture, kar smo storili v prejšnjih treh letih. Nasploh se je problem našega formalnega (so)organizatorstva te prireditve nadaljeval, saj nas je JSKD »iztisnil« iz priprave teh dogodkov.

V letu 2024 se je nekoliko ustavilo podeljevanje **priznanj ZKD Slovenije**. Predsedstvo je sicer sprejelo sklep o podelitvi 5 priznanj, vendar je naš namen, da to opravimo na posebni prireditvi, zaradi pomanjkanja financ propadel.

Konec leta je bila sprejeta odločitev o podelitvi **Ravniharjeve nagrade**, namenjena mecenom ljubiteljske kulture, ki so na lokalni oz. državni ravni največ prispevali k razvoju ljubiteljske kulture. Prejel jo je nekdanji kulturni minister Sergij Peljhan, podeljena pa bo v letu 2025.

Ljubljana, 21. marec 2025

Predlog poročila je bilo sprejeto na redni seji predsedstva ZKDS dne 23.marca 2025